

[Transcript] Forklart / Derfor var New York oransje

Gjul, tette røyk, siver ned over skyskraperne i New York og kryper i noe fortøende på Manhattan. New York City looks like a movie right now. The smoke blowing in from the Canadian wildfires and it's making the light look weird.

På sosiale medier filmer amerikanerne ut av vindene sine, og det er så vitt man kan se ut. This is not.

This is not fake and not a filter. This is 1 pm in New York City.

And the whole sky is orange. It's like really bad.

Hva er det som skjer i New York?

Det vi ser er at store skogbranner i Canada også påvirker byer som New York.

Røyken fra Branna har reist 700 km fra Quebec til New York og legger seg som en tykk tåka over den amerikanske storbyen.

Skogbranner har allerede satt sitt preg på sommeren.

Du hører på forklart fra Aftenposten, der vi forklarer en nyhet for deg hver dag.

I dag, og hvordan klimaendringene kan øke risikoen for skogbranner, og hvordan skogbrannene kan påvirke klimaendringene.

Jeg så en melding på Twitter om at skogbrannene i Canada bare på en mån hadde ført i like store klimagassutslipp som Norge slipper ut på et helt år, og det synes jeg hørte slitt skummelt ut.

Det er ikke bra, tenkte jeg, mens vare var litt anledes enn jeg trodde.

Det ondstag 14. juni, og mitt navn er Philip A. Johannesburg, journalist Stine Barsta, forklaret.

Det som skjer nå er at skogen står i Brann på flere hundre steder samtidig i Canada, og røyken fra disse Brannene spreder seg over store deler av verden.

Til og med her i Norge kan man nå lukte røyken fra Brannene.

Kanadiske brannmyndighetet er opplystet, og det skal være snakk om minst 400 skogbranner over hele landet, og 3300 kvadratmeter med skoghabrentene.

Det vil si at et område større enn Luxemburg har brennt, og røyken ligger over store deler av Canada.

Og 700 kilometer lenge sør i New York har røyken lagt seg som tett rundt byggene.

Og forrige uke så New York litt ut som en apokalyptsefilm.

Byen stod stille, det var få folk i gatene, og mange måtte jobbe hjemmefra.

Festivaler, konserter og andre utendørsarrangementer var avlyst.

Til og med forestillinger inndørs, og det var noe som skjønner.

Festivaler, konserter og andre utendørsarrangementer var avlyst.

Til og med forestillinger inndørs, sånn som musikaler på Broadway, ble avlyst på grunn av den dårlige luften i byen.

Folk ble også anbefalt å bruke munnbind inndørs.

Det amerikanske miljødirektorater registrerer luftkvaliteten i landet, og på en vanlig dag i New York blir det målet på en indeks til samme mellom 30 og 50.

De sier det er helsefarlig for sårbare grupper og tallet passerer hundre, og skadelig for alle når det er over 300, og omstablet målt i 413 i New York.

Det hadde faktisk New York den dårligste luftkvaliteten av alle store byer i hele verden.

Og i årene fremover vil syne av sånne brannir bli vanligere og vanligere.

Etter 13 år som pilot, hoppet Kristine Lorang boksta av littalt inne.

Fulgte grunnebrømmen og startet bastuppedriften Kuk Oslo, og i dag kan hun skilte med 9 bastur og 32 ansatte.

[Transcript] Forklart / Derfor var New York oransje

Reinskap er ikke det jeg er best på, så for meg er det opplagt at vi skal hjelpe her. Vi har en regnskapsfører som forstår vår bransje, og de hjelper oss å ta i bruk automatiseringen, og alle de smarte løsningene som finnes i regnskapsprogrammet TripleTex. Vi har brukt TripleTex sin oppstart, og kan genuint anbefale det til andre. Nå kan du prøve det veldig fleksible regnskapsprogrammet TripleTex gratis i 14 dager på TripleTex enn nå gratis.

Skogbranner skjer støtt og stadig, og det har brennt i mange områder i verden over lang tid. Kanada er jo et stort land med store skoger, så skogbranner er ikke noe uvanlig i Kanada om sommeren.

Men hvorfor er det så voldsomt nå?

Denne våren har vært uvanlig hørr varm, og det har gjort at branner har startet tidligere enn vanlig.

Og det varme været også gjort at vi har startet tidligere med sånn aktivitet vi gjør som ofta årsaknet i skogbrannen, som at vi fyrer bål når vi er ute på tur.

Og det er ikke bare bål som kan sette i gang enn skogbrann.

Et tåg som sender gnister ut i kratte, eller et lynnedslag i marka, kan være nok til å starte en stor brann i en tørrskog.

Og skogbranner kommer til å bli vanligere.

Bare de siste årene har de ændret verden bokstavelig talt.

1.000 firefigter har vært mobilisert i fransk til å takke en resurgence av wildfire.

Og i Gris, mer enn 70 mennesker, har vært hospitaliseret med brevningsproblemer, når wildfire bør bruke ut.

Denne bussfire i Australien er en ordning av hva som kan komme rundt hele verden.

Det er i en rapport fra USA.

Når temperaturen øker generelt, så vil flere steder oppleve at de får længere perioder med sterk varme.

Det blir tørre, og da blir det naturlig at skogbranner vi oppstår ofte er mange steder.

Klimaforskerne er ganske enige om at klimaendringene påvirker skogbranner.

Ja, altså, det er ikke økte karbonutslipp som mister en sigaret ned i det tørregresset, eller skaper et lynnedslag i den utyrket trestamen.

Men varmluft, suger vann fra jord og trær, og etterlater seg knitterende, tørre trær og bussger som lett kan bli tillett innfærd nå.

Det vil også kunne skje i områder som ikke har vært plaget med så mye skogbranner før.

Som for eksempel her i Nord, altså her i Skandinavia eller Kanada, så kan det bli mer lyn på grunn av varmere vær, og det kan skape flere skogbranner igjen.

Neddover i Europa var det flere hete bølger i fjor, med temperaturer opp mot 40 varmegrader.

Så vant var det så pass langt nord som i Storbritannia, og i land som Hellas, Portugal, Frankrike og Spania har brandvesen måtte slåss mot flammene.

In Spain dozens of fires burn across the country.

Spain could see it's hottest ever April day this week.

We should try and stay out of the heat out of the sun.

Heatwave has caused hundreds of deaths, but thousands of people forced to evacuate their homes.

[Transcript] Forklart / Derfor var New York oransje

Og denne sommeren ser også ut til å bli ganske varme.
Også her hjemme i Norge er det tørt og vant,
og skogbrannfaren er hevet i oransjenivå,
og det er både bål og grillforbud nå flere steder i landet.
I følge meteorologene er vi på vei mot en sommer med nye varme rekorder her i hjemme også.
For i tillegg til klimaendringene,
vil vi også få besøk av hver fenomene El Nino.
El Nino er på vei,
og det er et hver fenomen som normalt skaper litt høyere temperatur i globalt.
De siste to sommerne har et annet hver fenomen La Nina,
gjort at temperaturen egentlig skulle vært litt lavere enn de pleier.
El Nino og La Nina er klimamønstre som går i psykluser,
så for eksempel i 2015 hadde vi besøket El Nino,
og det var slet at denne sommeren blir ekstra varm på grunn av dette hver fenomene.
Det som er spesielt med dette besøk av El Nino,
er at det kommer kraftigere og fortere enn det det har gjort i andre år.
Men uavhengig av El Nino,
så kommer det til å dukke opp enda flere hetebølger i årene fremover.
Meteorologisk Institutt og Norsk Klimaservicecenter
har satt opp ulike scenarier,
og noe av det de tror kommer til å skje,
er at hetebølgende vil komme oftere,
og hetebølgende vil vare lenger.
Kanskje hele 37 dager i strekk.
Samtidig vil klimaendringene også føre til at vi får mer ekstremne vær her i Norge,
og det vil komme mye ofte i fremtiden.
Så vi vil ha hyppere hetebølge med tørket,
og så mye mer häftige nedbør,
som da ikke rekker å trekke ned i bakken,
så det vil også si at vi får mer flom.
Ja, men det at det vil bli mer regn og våte perioder,
vil i følge forskjernet
føre til enda lengre og varmere tørkeperioder,
som er et perfekt utgangspunkt for skogbranner.
Og det er viktig å ha med seg at skogbranner
ikke nødvendigvis bare er negativt.
De er nemlig en del av skogen syklus,
for skogbranner rydder blant annet plass til nye arter, planter og dyr.
Skogen som vokser frem igjen etter brannet
kan også faktisk bidra til å binne noe mer CO2
enn det som ble frihort under brannen.
Etter skogbranner i Alaska, for eksempel,
så har man sett at det vokser opp mye mer løvetraer,
der barskogen av bræntene,

[Transcript] Forklart / Derfor var New York oransje

og løvetraer, de suger opp mye mer CO2 når de vokser. Så her gikk faktisk klimarenskapet litt i pluss. Men det er liten tvil om at flere og større skogbranner har katastrofale konsekvenser. For to ukeskiden var det en skogbran i innrøstfold, og i følge beregninger gjort av brannvesene der, så har bare den kostet samfunnet syv millioner kroner. Og i etter tid fant de ut at det som kanskje satte fyr på skogen, ja, det var en helt vanlig eningsgrill. Men hvordan konsekvensene utspiller seg, de er ofte forutsigbart. Også for somalister som følger med på klima, slik som stine. En litt overraskende effekt av enorme skogbranner som den i Kanada, er at det faktisk kan bidra til å senke temperaturen litt. Og grunn til det er at småpartikler fra reken legger seg som et isolerende tepp i atmosfæren som skjermer for solstrålingen. Det kan gi en lokal og ganske midletidig, men avkjølen effekt. Må mye avvenger av mange forskjellige faktorer, men litt effekt kan man kanskje merke. Vulkanutbrunnen har faktisk den samme effekten på klima. Så disse brannene som har lagt en gul apokalyptisk røyk over USA's Østgist, kan være en bra ting? Nei, en viktig konsekvens av brannene er at røyken bærer mest asot og andre partikler som legger seg på is og snø i arktis og på brer i Norge, for eksempel. Det gjør at isen blir mørkere og absorberer mer varme fra solyset, og eksperter tror at det kan være en av grunnene til at isen i arktis smelter forttere enn det man har regnet med tidligere. Men det viktigste her er jo at det er farlig for folk og dyr, og at det fører med seg store ødelegelser på bygninger og infrastruktur, og så er røyken farlig å puste inn. Du har hørt en podkast fra Aftenposten. Det var Stine Barsta som tok deg gjennom skogbrannene i Kanada. Siser og forsker Marianne Tronstallun, hjelp oss med å forklare deg sammenhengen mellom skogbranner og klimaendringer. Lydene du har hørt er hentet fra TikTok, Nyhetsbyråa AP, BBC, Al Jocera, Aftomblade og CNN. Denne episoden er laget av produsent, igjen i Føleland, Hanne-Marie Møgestjen og meg, Philip A. Johannesborg. Resten av forklart er Synesøhol, Olav Eggesvik og Anders Weberg. Og, likte du det du hørte, så husk at vi forklager en stor sak for deg hver ukedag, og du finner oss overalt hvor du lytter til podkast.

[Transcript] Forklart / Derfor var New York oransje

Følg oss i Spotify, så ser du raskt når en ny episode er ute.
Angrepp 2020 i fjord kunne ha vært avverget.
Og til slutt vil dette trolig påvirke krigen,
og då særlig Ukrainas planer.
Den norske kronen ligger nå på intravenøs behandling.
Den er ekstremt svekket. Den har det fært rett og slett.
Hver dag forklager vi en nyhet sak for deg,
så du slipper å lese igjennom alle nettavisene selv.
Og det skal vi også gjøre i hele sommer.
Mens andre har fere, så fortsetter forklart med to episode i uken,
gjennom hele sommeren.
Og det gjør vi fra 19 juni og ut juli.
Alle episodene er fortsatt helt gratis,
og følg oss gjerne i Spotify eller der du hører på podcast,
så får du alltid vite når en ny episode er ute.
God sommer!